

egyesült népekhez, ehhez az új éghajlathoz, amely kedvez a jövőnek s amelyben a nemremélt is fölragyoghat... Ettől mind, mind, ettől kellett bucsut vennem.

LUDWIG RENN: VOR GROSSEN WANDLUNGEN

(Roman. Verlag Oprecht. Zürich)

A kényszerű hallgatás évei után Renn új könyvvel lép a nyilvánosság elé. A könyv talán inkább filmscenárium, mint regény, de olyan ember tollából, akit az Infernó még keményebbé tett. A regény németi sorsok története s ezek háttérében a mai Németország monumentálisan szembe-szökő dokumentum montázsja, mely szenttelen, nyugodt előadásában az olvasó megdöbbenését még inkább fokozza. S bár a címe optimista az ijesztő tartalma könyv kihangzása mélyen reménytelen. E mai német könyv egy mai német fejezetét fájó megilletődéssel iktatjuk ide.

Hugó részelt valamit a műhelyben. Az anyja vásárolni ment a faluba. Apa éppen benzint adott ki egy személyautónak a Shell Oil vörös felírásu Sárga bádogtoronyból. Most lassan átment a házba. — Ha a rendőrség megtiltotta nekem a koporsó felnyitását, hát akkor valami egészen csúnya dolog történhetett velem. Nem is halhatott meg természetes módon ez az egészséges fickó! — Franz Pross megint mérhetetlen keserűséget érzett magában felkerekedni. Rettegett az igazságtól és mégis mennie kellett a tiszta szobába.

Halkan benyitott.

Az asztal oldalt állott és a közepén, két széken feküdt a koporsó. — Hogy is van ez lezárva? Ja, így?

Visszament a műhelybe és szerszámokat hozott, hogy a fedelet, felnyithassa. A szobába visszatérve, zajtalanul dolgozni kezdett.

Félórával később sápadtan és összevont szemöldökkel jött a műhelybe. „Hugó, menj mindenkire, akit ma temetés utánra idekértünk, — jöjjenek azonnal!”

Hugó egészen el volt mélyedve. Amióta a koporsó a szobában állott, itt volt és a műhelyben foglalatlan, csak hogy valami másra gondoljon. Csodálattal csüngött Wernerén és nem bírta elképzelni, hogy halott!

Hallotta az apja hangját és értelmetlenül nézett rá

— Na fiu, eredj hát!

— De hát előbb át kell öltöznöm?

— Nem, menj rögtön! — Pross megfordult és átment a házba.

Hugó csodálkozott. De megszokta az engedelmisséget és így nem sokat kérdezett. Átment a szomszédékhöz.

— Az uram a mezőn van, — mondotta Lehmanné. — **Korábban kezdődik a temetés?**

— Apa nem mondott erről semmit.

Igy ment Hugó házról-házra. Mindenütt kérdezték és ez egyre jobban izgatta. Végül is lélekszakadva rontott fel a lépcsőn Medvéékhez.

Azok ámulva néztek rá,

— Nem tudom, — lihegte, — mi van az apámmal! Egyszerre mindenkit hívják el!

— De mi nem megyünk! — mondta Fong. Ezt a polgári hullaimádást mi nem csináljuk. — És nincs is semmi illő, amit felhúzzunk!

Hugó tehetetlenül nézett rá,

— Mi van velük? — **kérdezte a kisebbik Medvéé** szánakozva.

— Az apám olyan fura! Talán mégis jöhetnek?

A két fivér egymásra nézett.

— Na, húzzuk fel a knikkabokkeneket! Mindjárt jövünk! — De csak a te kedvedért, Hugó, aztán rögtön megint elpucolunk. Semmit sem fogunk ott enni!

Hugó sietve ment az uccán végig. Előtte léptek a fűszeres Schwarzeék Pross házába.

Bent tele volt minden emberekkel. Néhányan mereven ültek a székeken.

A tiszta szoba ajtaja nyitva állott. A koporsó fedelén egy koszorú és egy csokor feküdt.

Prossné asszony a konyhában sürgött-forgott. Valamit mégis adni kellett a vendégeknek!

Pross maga, halványan járkált az emberek között, senkinek sem nézett a szemébe és semmire nem válaszolt.

Ekkor Medvéék jelentek meg az ajtóban, vállasan, barna zekében, az ingük a nyaknál nyitva.

Pross meglátta őket, felemelte a fejét és a koporsóra mutatott: — Ez volt az unokaöcsém Werner. És tudjátok, hogy szorgalmas és derék fiú volt, aki senkinek sem ártott. — De hogy lássátok, hogy mit csináltak belőle, — vad tekintettel a koporsóhoz lépett és az arca még fakóbbá vált — megmutatom nektek! Lássátok mindnyájan! — Lihegett.

AZ asszonyok felálltak és az ajtóhoz tolongtak.

Pross megfogta a koporsófedelelet és egyetlen lökéssel felrántotta. A koszorú és a csokor oldalt leesett, a fedél nehéz koppanással vágódott a padlóra. — Virágokat tettek a halotti lepelre! De alatta! — Lerántotta a leplet. — Ez volt Ő!

Egy asszony felsikoltott .

Werner feje teljesen felismerhetetlen volt. A test meztelen, de a hason valami förtelmesség volt. Pross odakapott, egy véres törülközőt cibált ki a hasüregből és magasra tartotta. Ezt gyömöszölték beléje! Ezt gyömöszölték beléje a bestiák! — S ordított, mint egy eszeveszett.

Az ajtóban lábujjra álltak a hátullévők.

— Nézzétek meg valamennyien! Hiszen ismertétek! Hogy ő ez? Hogy nem más fekszik itten. — De nem ,ő az! Megismerhetitek a kezéről! Az ő kezei! Nézzétek csak meg!"

Hugó borzadva állott Medvéék mellett. — Ezért elfogják az apámat! — suttozta.

— Nem — felelte Fong. — Zárj be minden ajtót!

Hugó rámeredt .

— Zárj be minden ajtót! Zárd be, hogy senki ki ne juthasson. — Az ablakokat is, nehogy kint hallani lehessen valamit!

Hugó megértette, hogy mit akar az ablakokkal és kifutott, hogy a kaput bezárja .

— Te Brun, oda az ajtóhoz! És senkit ki ne engedj!

Pross ordított: — Ezt csinálták belőle! Ráismertek?

A felesége rémülten sietett be a konyhából és meredten állva maradt Fong mellett az ajtóban.

Hugó visszajött a kaputól és bezárta a baloldali ablakokat. A többi már be volt zárva.

Erre Fong nyugodtan, rekedt hangon mondta: — Én is akarok valamit mondani.

Borzadva néztek rá. Egyszerre valamennyit félelem fogta el.

— Innen most senki ki nem juthat! — mondta Fong. — Minden be van zárva!

Az asszonyok riadtan nézték az ajtó előtt álló két izmos fiút.

— Ha valaki megtudja, hogy mi történt itt, akkor mindnyájan megisszátok a levét! — Tudjátok, hogy ez ma mit jelent! — Nem kérdezik, hogy ártatlanok vagytok-e! — Hirtelen elakadt, nem tudta folytatni.

Erre a fűszeres fordult hozzájuk: — Medvének igaza van! Ha a szabadságotok kedves nektek és nem akartok úgy póruljárni, mint ez, hát senkinek sem szabad egy szót sem szólnia! — Te meg Pross, térj magadhoz! — Megértünk téged, de jobb, ha hallgatsz!

Pross lehajtotta fejét. Széles arca öregnek és megnyúltnak látszott. Igen, ne mondjatok semmit arról, amit itt láttatok! — De ne is felejtsetek el!

LEO LANIA: MAY KÁROLY, A SZELLEMNAGYHATALOM
(*Das Neue Tagebuch*, Paris, 1936. 42.)

A III. Birodalom tudományos élete végre felmutathat egy eredményt, melyet senki sem fog kétségbevonni és amely az egyetemeken uralkodó szellemre élénk fényt vet. Ahogy a *Münchener Neueste Nachrichten* (27. IX.) megállapítja: „most történik először, hogy egy tudományos munka keretén belül, mely szigorú tárgyi megállapításokat tűzött ki célul maga elé, szőnyegre kerül a Máj Károly-kérdés. Heinz Stolte *May Károly, a népiró* című disszertációjával szerezte meg a jeni egyetemen doktori címét”.

Ez az esemény már egymagában is történelmi jelentőségű, de Stolte ur munkája még azonfelül is mindennél dicsérendőbb hazafias tett. A müncheni ujság nem is rejti véleményét véka alá: „Ebben a tényben az az öröndetes, hogy a német egyetem, ahol még néhány évvel ezelőtt a kétes értékű Franz Werfelről szóló disszertációval is lehetett promoválni, időközben annyira a való élet tükre lett, hogy May Károlyt végre méltónak ítélhette valaki arra, hogy disszertációjának tárgya legyen. Maga Stolte munkája is öröndetes esemény, mert megállapításai sokban hozzájárulnak a May Károly kérdés tisztázásához. Így többek között például rámutat arra a körülményre, hogy a Siegfried monda és a Winnetou-legenda motivációban mennyire egyformák.”

Ennyit Winnetouról, a modern Siegfriedről. De Old Shatterland, a Sápadtarcu, Stolte ur munkájában még patetikusabb glóriával övezve lép élénk. A müncheni lap nem tudja megállani, hogy Stolte ur megállapításait ne idézze szórói-szóra: „Old Shatterland Achilles és Odysseus és Szent György lovag egy személyben, keresztény szent és germán Übermensch.”

Micsoda fejlődés! Kerek tíz év előtt *Karl Zuckmayer* a régi *Tagebuch* hasábjain a lenézett May Károlyt vette védelmébe. Védőbeszédet tartott a gimnazisták hérosa, az izgalmas indiánustörténetek mesélője mellett. „Művészet ide, költészet oda, nekem jól esik, ha olvashatom”: valahogy így hangzott Zuckmayer vallomása. És mi tapsoltunk ennek a vidám elégtételadásnak Az ember sohse tudja, mi követi az első lépést, micsoda csirke kél a tojásból és micsoda tyuk lesz a csirkéből. Zuckmayerből most ime Stolte ur disszertációja lett és ettől a tudománytól jött tűzbe a müncheni lap. A náci-ujságoknak nehezen lehet igent bólintani, de most a müncheni lap megállapítása telitalálat volt, mert befejező sorai mindenél jobban jellemzik az új Németország szellemi szituációját: „May Károly szellemi nagyhatalom lett, mely megdönthetetlen, mert élete láthatatlan emberi mélységben van lehorgonyozva.”

Ez a szellemi nagyhatalom — a források egyöntetűen bizonyítják — diszhelyet foglal el a berchtesgadeni villa könyvtárában. Ott áll a teljes